

Datum
2022-10-31

Dokument nr
A-22.122

Vår referens
Jimmi Hall

Ersätter nr
Ange nummer

Till
Klubbar inom avtalsområdet Svenska
Flygbranschen
Facklig Rådgivning
Regionkontoren
Enheten för Avtal och Politik

Nytt kollektivavtal om gemensamma visseblåsarkanaler inom en koncern

Den 28 oktober 2022 har Unionen tecknat kollektivavtal med Svenska Flygbranschen rörande gemensamma visseblåsarkanaler för bolag inom samma koncern. Följande information är framtagen för att tydliggöra innebörden av detta kollektivavtal. Det finns även partsgemensamma kommentarer till kollektivavtalet för dess tolkning.

Bakgrund

I december 2021 trädde en ny lagstiftning (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden den s.k. Visseblåsarlagen ikraft till följd av ett EU direktiv. Lagen ska säkerställa att personer som slår larm enligt detta regelverk inte drabbas av repressalier på grund av sin visseblåsning. Denna lag innehåller vissa förändringar jämfört med den tidigare Visseblåsarlagen från 2017 som den ersatt. En av nyheterna är att privata företag med minst 50 anställda måste upprätta interna rapporteringskanaler för visseblåsning.

Lagen gäller vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. För att omfattas av skyddet måste den rapporterande personen måste tillhöra någon avvisa personkategorier och ha i ett arbetsrelaterat sammanhang fått del av eller inhämtat information om missförhållanden.

De personkategorier som omfattas av skyddet är arbetstagare, arbetssökanden, praktikanter, förtroendevalda, inhyrda konsulter som utför arbete hos kundföretaget, personer i ett företags ledning, styrelseledamöter, revisorer och aktieägare som är verksamma i bolaget.

Missförhållanden kan vara brottsliga handlingar, oegentligheter eller försummelser, men det måste finnas ett allmänintresse av att de avslöjas. Det innebär att de som regel är av betydelse för samhället i stort. Dessa områden är offentlig upphandling, finansiella tjänster, produkter och marknader och förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, transportsäkerhet, miljöskydd, strålskydd och kärnsäkerhet, livsmedels- och fodersäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande, folkhälsa, konsumentskydd, och skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem. Däremot är lagen inte tillämplig om rapporteringen rör den rapporterade personens egna arbets- eller anställningsförhållanden.

Den nya lagen innehåller övergångsbestämmelser om stegvis införande av krav på upprättande av interna rapporteringskanaler (den 17 juli 2022 för privata verksamheter med fler än 249 anställda och 17 december 2023 för privata verksamheter med 50–249 anställda).

Det träffade avtalet

Lagen ställer krav på arbetsgivare som har fler än 50 anställda om att inrätta visselblåsarkanaler och förfaranden för hantering och uppföljning av rapporter. Enligt lagen får arbetsgivare med mellan 50 och 249 anställda dela rapporteringskanaler för inrapportering och uppföljning. Genom centrala kollektivavtal kan man dock utöka möjligheterna till gemensamma rapporteringskanaler.

Vi har tillsammans med våra motparter/arbetsgivarorganisationer sett det som ändamålsenligt och önskvärt att möjliggöra för bolag inom samma koncern att kunna etablera gemensamma rapporteringskanaler oavsett storleken på bolaget. Genom detta kollektivavtal kan bolag inom samma koncern, oavsett om de har fler än 249 anställda eller färre än 50 anställda inom, ha gemensamma rapporteringskanaler för visselblåsare. Detta gäller endast för svenska bolag inom Sveriges gränser i samma koncern.

De gemensamma kanalerna innebär att det kan vara ett annat bolag inom koncernen eller en extern leverantör exempelvis en advokatbyrå eller revisionsbyrå som kan ta emot rapporten för samtliga anställda i svenska bolag inom koncernen. Kontakt med den rapporterade personen under utredningens gång kan även ske i denna kanal. Däremot ska återkopplingen till rapportören om vilka åtgärder som vidtagits eller vilka beslut eller slutsatser man gjort av det inrapporterade ske genom det egna bolaget dvs det bolag inom vilket oegentligheterna förekommit. I de fall då utredningen visar att rapporteringen faller utanför visselblåsarlagen är det som regel tillräckligt att den koncerngemensamma kanalen informerar den rapporterade om detta.

Viktigt att det är enkelt att rapportera

Enligt lagstiftningen finns en rättighet för den som ska rapportera att det ska vara enkelt att rapportera. Möjligheten att rapportera får inte försvåras för de anställda och övriga i personkretsen som omfattas av skyddet. Det innebär t ex att det ska vara möjligt att rapportera vid ett fysiskt möte om man så önskar. Även om ett företag erbjuder rapportering via ett digitalt möte och rapportören inte vill rapportera på det sättet så kan rapportören välja ett fysiskt möte istället. Det ska i så fall inte vara förenat med några extra kostnader för

rapportören eller fördröja rapporteringsmöjligheten annat än av de praktiska åtgärder som detta kräver som genomförandet av resa för antingen rapportören eller de som ska ta emot rapporten. Rapportering ska kunna ske på svenska språket. Detta är för att säkerställa att det inte ska vara svårt eller omständligt att kunna rapportera in oegentligheter.

Införande av koncerngemensamma rapporteringskanaler

Införandet av koncerngemensamma rapporteringskanaler kräver inte att ni dessförinnan ingått något lokalt kollektivavtal. Däremot är det lämpligt att lokala parter diskuterar utformningen av kanalen och rutinerna för rapportering. I en sådan diskussion är det viktigt att säkerställa att det blir enkelt att rapportera och att det för de anställda finns tydlig och lättillgänglig information om hur man rapporterar.

All rapportering ska ske i visselblåsarkanal

När en arbetsgivare har infört en visselblåsarkanal så ska all rapportering av missförhållanden och oegentligheter som har allmänintresse rapporteras just i denna kanal. Att rapportera om en oegentlighet kan många gånger innebära att man avslöjar en företagshemlighet eller annan information omgärdad av sekretess. Görs detta på ett felaktigt sätt, tex genom att man inte rapporterar genom anvisad visselblåsarkanal, kan det få arbetsrättsliga och/eller skadeståndsrättsliga konsekvenser för den som rapporterar.

Kontakt med facket

Den nya lagen innebär att medlemmar inte längre kommer att kunna göra själva rapporteringen via sitt fackförbund. Medlemmar kan dock alltid samråda med sitt fackförbund inför en sådan rapportering. Som en konsekvens av detta får en medlem i och för sig inte utsättas för repressalier för att denne samrått med förbundet men medlemmen kan inte med ansvarsfrihet lämna ut sekretesskyddade uppgifter vid samrådet. Om ni som lokala fackliga företrädare behöver stöd så hör av er till ert förbund.

För ytterligare information om den nya visselblåsarlagen se även cirkulär ”Ny lag om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visselblåsare) (A-21.79)” som finns publicerad på unionen.se under rubriken ”A-cirkulär - Arbetsrätt, övrigt (lag och avtal)”. Du når sidan via Mitt uppdrag och lag och avtal och avtalsinformation.

Enheten för Avtal & Politik

Martin Wästfelt